***Задорожна Любов Кирилівна,***
*кандидат філософських наук, ректор,*
*Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», м. Одеса, Україна*
https://orcid.org/0009-0005-5672-1792

## СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю І БЛАГОПОЛУЧЧЮ ПЕДАГОГІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

*Ключові слова:* здоров`я, благополуччя, педагоги, заклади освіти, стратегія well-being.

У сучасному суспільстві збереження і розвиток людського капіталу є одним з найважливіших завдань управлінської діяльності. Під час тривалої війни питання розвитку колективу та організації набуває особливого значення. Здатність людей організовано виконувати роботу, досягати запланованих результатів, гуртуватись і опановувати нові підходи у діяльності є не просто показником ефективності та професійної придатності, а й свідченням витривалості у зіткненні із загрозами і надзвичайними обставинами. Саме опора на ці людські якості є провідним чинником стійкості, відновлення та зростання українського суспільства у воєнний та післявоєнний час. Тож у сучасних умовах одним з пріоритетних напрямів в управлінні закладом освіти є забезпечення умов для збереження та зміцнення здоров'я та благополуччя усіх працівників, зокрема, педагогічних кадрів.

Заклад освіти є специфічним організаційним середовищем, що забезпечує реалізацію освітньої діяльності її суб'єктами. З одного боку, процеси навчання нерозривно пов'язані зі стресом, що традиційно розглядається як характерна ознака освітнього середовища. З іншого боку, сучасні підходи в освіті спрямовані на подолання впливу стресу у навчанні та акцентуванні ролі безпечного освітнього середовища. За останні десятиріччя в українській освіті проведено масштабну роботу щодо впровадження і поширення саме тих освітніх практик, що сприяють здоров'ю і благополуччю учасників освітнього процесу. Тут особливу увагу слід приділити саме педагогу, який для здобувачів освіти безпосередньо є прикладом, котрий має демонструвати здорові моделі поведінки, здорові відносини, здоровий спосіб життя, культуру здоров'я і благополуччя. Тільки на цьому підґрунті можлива ефективна реалізація сучасної освіти, маркерами якої є особистісно-орієнтоване навчання, розвиток soft skills, здоров`язбережувальні освітні технології тощо.

У найбільш узагальненому вигляді здоров'я розуміється як стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або порушень структур та функцій організму [1]. На думку українських науковців, семантичний діапазон поняття «здоров'я» є доволі широким і позначає цілісну єдність між фізичним здоров`ям як найбільшою цінністю для людини та душевним здоров`ям,

що інтерпретується як душевне благо, душевний комфорт, спокій, особиста недоторканість, честь, свобода пересування, свобода дій, відсутність зовнішньої загрози, яка порушує душевну гармонію [5]. Зважаючи на суспільну важливість педагогічної професії, увага до професійного здоров'я педагога, що охоплює фізичне, психологічне, соціальне, емоційне та духовне здоров`я, є предметом численних міждисциплінарних досліджень. В останні роки в умовах війни увага науковців сфокусована на вивченні психоемоційних аспектів професійного здоров'я педагога, пов'язаних із здатністю керувати стресом, підтримувати емоційний баланс, дбати про себе та мати достатній рівень стресостійкості [4].

В контексті теорії і практики управлінської діяльності проблема сприяння професійному здоров'ю та благополуччю педагога може розглядатися на особистісному, організаційному та культуральному рівнях.

На *особистісному рівні* можна говорити про суб'єктивне відчуття людиною свого буття. Психологічно благополучна особистість відчуває своє місце в житті, має регулярні стимули для добробуту і задоволена своїм життєвим шляхом та життєвими рішеннями, тобто її діяльність згармонізована з її потребами [3]. З цих позицій здійснення управлінського впливу має передбачати врахування особливостей особистості педагога, його мікросоціальне оточення, індивідуальні прояви у організаційному середовищі закладу освіти.

На *організаційному рівні* розглядаються феномени «здорових організацій», де культура, клімат та практика створюють середовище, сприятливе для здоров'я й безпеки працівників та для організаційної ефективності. В цьому контексті Л. Карамушка зазначає, що психічне здоров`я персоналу організацій в умовах війни включає такі основні компоненти: 1) здатність справлятися з повсякденними стресами життя; 2) здатність налагоджувати стосунки з людьми; 3) здатність ефективно здійснювати свою професійну діяльність та працювати на користь своєї організації й суспільства, реалізувати свої здібності [6, с. 22]. Врахування способу функціонування закладу освіти як організації і цілісної системи дозволяє втілювати управлінські рішення щодо сприяння здоров`ю та благополуччю педагога через налаштування організаційних процесів і процедур.

На *культуральному рівні* питання здоров`я і благополуччя опрацьовується в контексті суспільних цінностей. Тут виявляються усвідомлені, часто формально закріплені, здоров`язбережувальні суспільні практики, а також малоусвідомлений пласт – наративи, суспільні установки, вірування, в тому числі й упередження, забобони щодо здоров'я та благополуччя. Ці змісти властиві традиційній культурі, що утримує у протоформах історичний досвід попередніх поколінь. Здійснення управлінської діяльності у закладі освіти, орієнтованої на

сприяння здоров'ю та благополуччю педагогів, передбачає цілеспрямоване культивування цінностей здоров`я і добробуту, здорового способу життя, збереження і відновлення ресурсів, ціннісного ставлення до власного тіла і душевного стану, емоційної рівноваги, соціальної і духовної гармонії.

Ефективне сприяння здоров'ю та благополуччю педагогів як спрямування управлінської діяльності передбачає втілення системної роботи на всіх трьох рівнях – особистісному, організаційному, культуральному. В сучасних закладах освіти така робота має бути складовою стратегії розвитку закладу освіти. В цьому контексті важливим для дослідження є досвід впровадження шкільних стратегій благополуччя (well-being) у закладах загальної середньої освіти Одеської області, що здійснюється в межах реалізації чесько-українського проєкту «Психосоціальна підтримка шкіл Півдня України». Проєкт реалізується на підставі Меморандуму між КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» та ГО «Асоціація з міжнародних питань» (Чеська Республіка). В межах проєкту чеські експерти, викладачі кафедри соціальної педагогіки Університету Масарика, здійснюють навчання та консультативний супровід керівників та практичних психологів 25 закладів загальної середньої освіти Одеської області щодо розробки стратегій well-being [2].

Розробка зазначених стратегій передбачає формулювання візії школи у сфері благополуччя, фіксацію бажаного стану освітнього і організаційного середовища закладу освіти. Важливо, що стратегія має базуватися на цінностях і принципах здоров'я і благополуччя. Як відомо, стратегія є дієвим інструментом розвитку закладу освіти лише за умов дійсного втілення задекларованих підходів, а не формалізованого перерахування загальновизнаних цінностей. Запропонована чеськими експертами структура шкільних стратегій благополуччя передбачає опрацювання таких напрямів: емоційне/психологічне, соціальне/міжособистісне, фізичне, академічне/мотиваційне, організаційне благополуччя. Розробка стратегії передбачає також визначення загальної мети і конкретних SMART-цілей, плану дій, критеріїв моніторингу і оцінювання досягнутих результатів в процесі реалізації стратегії. Важливим аспектом розробки шкільних стратегій благополуччя (well-being) є створення команди для її реалізації, формування партнерської мережі та визначення наявних ресурсів. Проєкт передбачає також інтеграцію well-being у загальну стратегію розвитку закладу освіти [7].

В межах проєкту заклади загальної середньої освіти презентували створені стратегії well-being до 2027 року. На даний час керівники та колективи цих закладів починають втілювати розроблені стратегії, користуючись експертною підтримкою чеських консультантів

та фахівців КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Разом з тим, вже можна констатувати позитивний вплив реалізації проєкту в частині утвердження нових підходів до управління закладом освіти, формування досвіду розвитку закладу освіти в умовах війни на засадах стратегії благополуччя (well-being) [8]. На наш погляд, довгострокова реалізація проєкту є перспективною для подальшого вивчення питання ефективності сприяння здоров'ю і благополуччю педагогів за умов втілення стратегії well-being у закладі освіти на засадах об'єднання особистісних, організаційних, культуральних аспектів.

**Список використаних джерел**

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України №2801-XII, редакція від 11.02.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text

2. Меморандум про співробітництво в рамках реалізації чесько-українського проєкту «Психосоціальна підтримка для шкіл Півдня України». URL:https://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/782095/sitepage_379/files/memor_pro_spiv_v_ramkah_real_chesko_ukr_proekt_psihosocialna_pidtrimka.pdf

3. Алещенко В. Психологічне благополуччя особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 3(59)/2024. С. 29-33. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.59.29-33

4. Дзюба Т. М. Внутрішній зміст і структурно-динамічні характеристики професійного здоров'я педагогів: інтегративний підхід. *Збірник наукових праць «Вісник післядипломної освіти». Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 17 (46). С. 40–56. DOI: https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-17(46)-40-56

5. Карамушка Л., Дзюба Т. Феномен «здоров'я» як актуальний напрям досліджень в організаційній психології. Організаційна психологія. Економічна психологія. 2019. (1(16), 22-33. DOI: https://doi.org/10.31108/2.2019.1.16.2

6. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : Навч.-методичний посібник. К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.

7. Well-being у школі: від особистості до спільноти (робочий зошит) / Е. Варадьова-Остра, Л.Гулова, М.Дробишева, М.Куровскі, Л.Опанасенко, В.Стойкова. Миколаїв: Центр редакційно-видавничої діяльності МОІППО, 2025 76 с.

8. Психосоціальна підтримка шкіл Півдня України: web-сайт. URL: https://www.pidtrymkashkil.com/

***Lyubov Zadorozhna***

*Candidate of Philosophical Sciences,*
*Rector of the Odessa Regional Academy of In-Service Education*
*Odessa, Ukraine*

## PROMOTING THE HEALTH AND WELL-BEING OF TEACHERS AS A STRATEGIC DIRECTION OF EDUCATIONAL INSTITUTION DEVELOPMENT

*Keywords*: health, well-being, teachers, educational institutions, well-being strategy.